

Tóth Szergej

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM

Névadási szokások a hatalom szolgálatában¹

„A szovjet polgár neve, nevének tisztessége és méltósága a szocialista állam védelme alatt áll.
A név a közéletben a polgárt mint a kommunista társadalom építőjét individualizálja.”²

Amióta az emberek társadalomban élnek, névvel ruházzák fel újszülötteiket, mintegy egyénítve őket. A társadalom is sokszor helyezi tagjait olyan élethelyzetbe, amely visszatükröződik a nevekben is.³ A neveknek tehát nemcsak megkülönböztető szerepük van, hanem összekötik az embert azzal a társadalommal, csoporttal, amelybe beleszületett, egyúttal birtokba, örökségbe helyezik, sőt számos esetben a szociális státust jelölő nevek szerepét is betöltik. Észak-európai 16. századi példákat hoz például Palli, akinek az 1564-es évre vonatkozó észtországi adatai szerint a *Hannos és Jaak* neveket majdhogynem mindig a szegények kapták, míg a *Hans, Peter, Jaagup* nevek viselői közül kb. 1/3 arányban voltak találhatóak jómódúak (lásd PALLI 1961, 138–139).

Oroszországban a kereszténység felvétele óta kimutatható a nevek státuszjelző funkciója. A kezdetekben az elit réteg főleg kéttagú neveket kapott, például *-слав* és *-мур* utótaggal (*Святослав, Владимир*). A 17. századra kialakult keresztelési szokások pedig nagyon sok név esetében egyértelmű jelzést tartalmaztak viselője társadalomban betöltött helyét illetően. A női nevek tekintetében például a nemesség körében alig van *Mavra, Vaszilisa*, miközben a parasztok között alig találni *Olga és Jelizaveta* nevűt.⁴ (Lásd az 1. táblázatot). A férfiaknál mérhetően több *Iván és Vaszilij* élt a parasztok között, míg a nemességnél az *Alekszandr és Nyikolaj* nevek viselői voltak túlsúlyban. (Lásd a 2. táblázatot.)

¹ Ezzel az írással *Lengyel Zsolt* professzort, a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola orosz tanszékének tanszékvezető nyelvészetét, majd az országban elsőként általa alapított alkalmazott nyelvészeti tanszék valamikori vezetőjét köszöntöm, aki egyfelől nem főnökömként, sokkal inkább kollégámként azt hitette el velem, hogy az alkalmazott nyelvészet és azon belül is a szociolingvisztika egy igen izgalmas dolog és nekem éppen ezzel kellene foglalkoznom, másfelől – hosszasan tartó ellenállásom után is – meggyőződött arról is, hogy a nyelvészet bármely ágát is műveli az ember, az a fontos, hogy milyen (alkalmazott nyelvészeti) szemüvegen keresztül nézzük a kérdést.

² Az idézet az orosz nyelvű *Nagy szovjet enciklopédiában* az *имя* [név] címszó alatt olvasható. Lásd BSZE. 17. 607.

³ A középkorban ismert szokás volt, hogy a zsoldosok új, „katonai” nevet választottak maguknak (a franciáknál ez a *le nom de guerre*), s a hadvezérek is gyakran cselekedtek így. A gyerek, ha beteg lett, ideiglenesen más nevet kapott az udmurdoknál, kmereknél, jávaiaknál vagy a kanadai eszkimóknál. Egy nyugat-afrikai törzs ifjai felnőtté válásukig nemcsak külön élnek, hanem más nevet is viselnek. Kínában is létezik gyereknev és külön iskolai név. Egy új-guineai szigeten házasságkötéskor a férjnek új nevet ad az asszony. Vö. TÓTH 1994, 132, 146–149.

⁴ A témára vonatkozóan lásd még BESZTUZSEV-LADA 1968; IVASKO 1988; SZELISCSEV 1944; NYIKONOV 1965, 1974, 1988; CSICSAGOV 1959 stb. munkáit

Név	parasztok	Kupecfeleségek	nemesek
Василиса	23	13	-
Дарья	59	40	9
Екатерина	26	39	112
Елизавета	3	19	88
Мавра	20	6	-
Мария	49	89	118
Ольга	1	9	16
Татьяна	27	40	9
Фекла	16	12	2
Федосия	22	19	9

1. TÁBLÁZAT⁵

Név	Иван	Василий	Александр	Николай
Paraszt	175	106	46	49
Magas rangú hivatalnok	55	33	134	150

2. TÁBLÁZAT⁶

A névadási szokások tehát sokat elárul(hat)nak a korról. „A mi derék sans-culotteink végre követik példámat, és olyan neveket választanak maguknak, melyek jobban megfelelnek az egyenlőség és szabadság eszméjének, mint a régiek” – olvashatjuk egy 1793-ban Robespierre-hez írt levélben.⁷ Feltételezhetjük azt is, hogy a *keresztnévadás* szokásai nemcsak az egyházzal vagy éppenséggel a divattal vannak összefüggésben. Úgy gondoljuk, hogy a névadási szokásoknak a nagy francia forradalom alatt bekövetkezett átalakulásában a spontaneitás éppúgy szerepet játszott, mint az emberek hatalomhoz való alkalmazkodása. A vezetők például az antik hősök neveit adják gyermekeiknek (*Brutus*, *Scaevola*).⁸ A nép körében saját néptribunjainak nevei közkedveltek, megnő például a *Marat* név népszerűsége. A forradalom eszmeiségével szoros összefüggésben lévő természetkultusz hatására megjelenik a *Potiron* (fürt), *Ravot* (mák), *Carotte* (répa); a forradalom frazeológiája köszön vissza az *Humanité* [szabadság], *Patrio* [haza], *Egalité* [egyenlőség] és *Liberté* [szabadság] *nevekben* (lásd DERZSAVIN 1984, 76–78).

A forradalom tényleges hatalomgyakorlóinak egyházellenessége elvezet a keresztény nevek bojkottálásához, de rohamosan csökken a dinasztiahoz tartozó családtagok neveinek népszerűsége is, egyre kevesebb újszülöttnek adják a *Louis*, *Henri*, *Charles* és *Marie* neveket. Monteil arról ír, hogy egy sor vidéki városban rendeleteket hoznak, amelyekben azt javasolják azoknak, akiknek a neve kapcsolatba hozható a zsarnoksággal és a feudallizmussal (*Roi* [király], *Le Comte* [gróf], *Baron* [báró], *Chevalier* [lovag] stb.), változtassák meg azt, nehogy gyanúba kerüljenek. Ezek közül a nevek közül néhány ezután csak negatív értékrendű szókapcsolatban található meg.⁹

⁵ Az 1. táblázat forrása: NYIKONOV 1988, 23. Részletesebben lásd NYIKONOV 1974, 54.

⁶ A 2. táblázat forrása: IVASKO 1988, 114.

⁷ A levél írója egyébként a *Nivean* nevet vette fel. Lásd DERZSAVIN 1927, 39. A nyelvhasználat (magyar, szlovén, horvát) és névdivat összefüggéséről a vegyes házasságokban élők körében a Muravidéken lásd VARGA 1999.

⁸ KLEMPERER is megemlíti a jelenséget: „A Nagy Francia Forradalom a maga eszmei alakjait a klasszikus, különösen a római ókorban találta meg, és minden néptribün cicerói és tacitusi neveket szerzett magának és gyermekeinek.” Lásd KLEMPERER 1984, 77.

⁹ A hóhér például *Chevalier de la guillotine* [a guillotine lovagja]. Lásd Monteil: *Histoire des français des divers états*, idézi DERZSAVIN 1927, 37.

Ezekben az esetekben nemcsak a hatalom ideológiájának átültetéséről van szó, hanem a félelemtől, a terror következtében szinte természetes „mimikri”-ről, és csak részben valamiféle divatról. Természetesen a névadási szokások megváltozásában közrejátszik a kispolgári ideológia megerősödése is, ami mintegy jelzi a szóban forgó réteg fokozott emancipálódását.

„Minden forradalomban, akár politikai vagy társadalmi, akár művészeti vagy irodalmi is legyen, mindig két tendencia hat: egyrészt a teljesen újat akarás, ahol az éles szembenállást hangsúlyozzák az addig érvényessel, másrészt pedig a kapcsolódást a törvényesített hagyományokhoz” – írja V. Klemperer. Ezzel magyarázható, hogy a náci Németországban túlsúlyba kerülnek a germán eredetű nevek (Dieter, Detlev, Uwe, Margit, Ingrid, Uta), miközben az anyakönyvi hivatalok megtagadják az Őszövetségben szereplő nevek nyilvántartásba vételét, ha azokat „árják”-nak szánják (lásd KLEMPERER 1984, 79). A zsidók izolálásának bevett módszere volt az is, hogy „aki nem félreismerhetetlenül héber nevet viselt, vagy olyat, ami a németben egyáltalán nem honosodott meg, mint például Baruch vagy Recha, annak a keresztnévhez az „Israel” vagy a „Sára” nevet fűzték.”¹⁰

Oroszországban a politikai-ideológiai tényezők – mint sok más országban – régebben is hatással voltak a névválasztási szokásokra. A 18. században öt női uralkodója volt az országnak. Nyikonov felveti annak lehetőségét, hogy neveik – főként a nemesség (kisebb részben a gazdag kereskedők) – névválasztási szokásaira hatást gyakoroltak, de a jelenség közel sem volt olyan arányú, hogy jelentős változásokat idézett volna elő a hagyományos orosz nevek gyakoriságában.¹¹ A vallás és vele együtt az egyház egyeduralgó szerepet játszott az újszülöttek névadásában.¹² Függetlenül attól, hogy a szülők vallásosak voltak vagy sem, a plébános csak az egyházi naptárból (святцы, месяцеслов) választhatott nevet az újszülöttnak, a névadás más módja elfogadhatatlan volt.

Az 1920-as évektől kezdve viszont a keresztnévek forgalmában gyors ütemű változások kezdődtek.¹³ A új tendencia erőteljesen a '30-as évek végéig tartott. A kanonizált nevek fokozatosan, főleg a forradalmi események által érintett helységeken hosszú időre háttérbe szorultak. A '20-as évek közepén a nagy városokban jól megszervezett, a sajtó által is támogatott mozgalom indult az ún. hagyományos (értsd egyházi) névadási „monopólium” ellen.¹⁴ Később a mozgalom elérte a falvakat is. A szülők származása nagy mértékben befolyásolta, hogy milyen százalékban adományoztak új képzésű neveket gyermekeiknek. Így például Kosztromában, mely város a textilipari munkásság egyik központjának számított, a nevek 70 %-a az új képzésűek közül került ki. (Vö. a 3. táblázat.)

¹⁰ Einstein nevét is éppen úgy ki kellett hagyni fizikaórákon, miként egy „Herz”-et sem volt ajánlatos használni. Lásd KLEMPERER 1984, 79.

¹¹ A női uralkodók nevei: I. Katalin (1725–1727); Anna (1730–1740); Anna Leopoldovna mint VI. Iván régense (1740–1741), Erzsébet (1741–1761), II. Katalin (1762–1796). A kérdésről valamivel bővebben lásd NYIKONOV 1974, 57–59., illetve IVASKO 1988, 113–115.

¹² Vö. „Az orosz ember nehezen tudta volna elképzelni az életet az egyház és szertartásainak jelenléte nélkül. Ahogy néhány hetes lett, már megkeresztelték, nyakába keresztet akasztottak, amitől többé nem vált meg, s azt közvetlenül a testén hordozta, nem úgy, mint a katolikusok, akik ruhájuk felett viselték. Nincs rajtad a kereszt! Elfelejtetted Istent! – hangzott a dorgálás. Nevét feltétlenül valamelyik szentről kapta és névnapja – 'az angyala napja' – sokkal ünnepélyesebb alkalom volt, mint a születésnapja.” Lásd ZINOVJEV 1983, 57.

¹³ Ennek egyik előfeltétele az volt, hogy eltörölték az egyház névadási privilégiumát, és a névadást az anyakönyvi hivatalok végezték (зарг – Отдел записи гражданского состояния). A szülők választhattak, hogy egyházi, kölcsönzött vagy újonnan képzett nevet adjanak gyermeküknek.

¹⁴ Lásd például a *Новые имена* című a Pravda 1924. június 12-i számában megjelent cikket. Idézi NYIKONOV 1974, 66.

Város	Nevek mennyisége			Az új nevek %-ban a nevek száma szerint
	összes	régi	új	
Kosztroma	139	41	98	70
Penza	88	41	47	53
Kaluga	78	41	37	47

3. TÁBLÁZAT¹⁵

Megjelentek – igaz, kis számban – a pogány időkre visszanyúló, az egyház által nem támogatott nevek, mint például a varégek hozta *Рюрик*, a türk eredetű *Руслан*, a szláv *Лада*, *Роксана* stb.

A kor szellemiségét, ideológiáját voltak hivatva tükrözni a köznevekből alakult tulajdonnevek, például *Идея* [eszme], *Коммуна*, *Текстиль* [textil], *Эра* [kor], *Титан* [titán fém]), *Ванадий* [vanádium fém], *Заря* [hajnal], *Воля* [akarat], *Индустрия* [ipar] stb. Igazán soha nem honosodtak meg, de a lehetőség adott volt arra is, hogy a következő neveket kapják az újszülöttek: virágok nevei: *Дуб* [tölgyfa], *Береза* [nyírfa], *Гвоздика* [szegfű], *Сирень* [orgona]; földrajzi nevek, mint például: *Алтай* [Altáj], *Гималай* [Himalája], *Арарат* [Ararat] stb., a hónapok nevei vagy matematikai terminusok megnevezései: *Медиана* [meridián], *Радиана* [radián], *Алгебрина* [algebra] stb.¹⁶ Ezek a nevek megtartották eredeti morfológiájukat.

A forradalom vezetőinek hatása mutatható ki az idegen eredetű nevek átvételével (*Карл* – Karl Marx, *Роза* – Róza Luxemburg, *Клара* – Klara Cetkin, valamint *Марат*, *Жорес*, *Дантон*, sőt *Спартак* is) kapcsolatban. Az ideológiailag semlegesnek tekinthető *Владеть миром* – ural(kod)ni a békén/világot) név népszerűségének növekedése már nem etimológiai, hanem etimológiai-ideológiai alapon történik, a szeretett és népszerűsített vezér nevének hatására (lásd 4. táblázatot, NYIKONOV 1974, 71; IVASKO 1988).

A vizsgált időszak	%	A vizsgált időszak	%
1612–1622	0,13	1932–1938	12,0
1750–1780	0,2	1941–1949	12,6
1828–1849	0,5	1951–1958	13,0
1880–1890	0,8	1961–1965	9,3
1908–1916	1,4	1966–1970	9,5
1917–1928	12,4 (!)		

4. TÁBLÁZAT

A Vlagyimir név gyakorisága (%-ban) 1612 és 1970 között a Don vidékén

A forradalom szellemét és ideológiáját, a sztálini kor szellemiségét tükrözi a *Гер-труда* – a *герой труда* [a munka hőse] szavak összevonásából, a *Пятвчет* – пятилетку в четыре года [4 év alatt teljesítjük az 5 éves tervet], *Окдес* – Октябрь десятый [10. október]. A *Ревмир* a *революция мировая* [világforradalom], a *Ким* a *Коммунистический интернационал молодёжи* [Fiatalok Kommunista Internacionáléja], a *Ревволя* – революционная волна [forradalmi hullám], *Ревдит* – революционное дитя [a forradalom gyermeke], az *Икки* pedig az Исполнительный Комитет Коммунистического Интер-

¹⁵ A teljes táblázatot lásd NYIKONOV 1974, 67.

¹⁶ Petrovskij szerint tulajdonképpen a Mengyelejev-féle periódikus rendszer bármely tagja is szóba jöhetett, de egyéb, az abszurditásig elmenő neveket is említ, mint például: *Райтия* – районная типография [Járásai nyomda], *Цас* – Центральный аптечный склад [Központi gyógyszerraktár]. Vö. PETROVSKIJ 1984, 7.

национала [Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága] kifejezésből alakult. Az októberi forradalomra utal a férfi *Октябрин* és női változata, az *Октябрина* is.¹⁷

A Vlagyimir Iljics Lenin teljes név elemeinek kezdőbetűiből, illetve szótagjaiból állt össze a *Вилен* (Владимир Ильич Ленин), a *Владлен* (Владимир Ленин) *Виулен* (Владимир Ильич Ульянов Ленин) *Виленин* (Владимир Ильич Ленин). A *Роблен* a *родился быть ленинцем* [leninistának született], a *Ленар* – *ленинская армия* [lenini hadsereg], az *Эрлен* – *эра Ленина* [Lenin korszaka], a *Лемира* – *Ленин мировая революция* [Lenin világforradalom], a *Марлен* a *Маркс* és *Ленин* szókapcsolatokból jött létre. A forradalom kulcsszavai és fő jelszavai köszönnek vissza a *Лориэррик* és *Лориэкс* nevekben a következőképpen: *Лориэррик* – *Ленин*, *Октябрьская революция*, *индустриализация*, *коллективизация*, *электрификация*, *радиофикация* и *коммунизм* [Lenin, Októberi forradalom, iparosítás, kollektivizálás, villamosítás, „rádiósítás” és kommunizmus], illetve *Лориэкс* – *Ленин*, *Октябрьская революция*, *индустриализация*, *электрификация*, *коллективизация*, *социализм* [Lenin, Októberi forradalom, iparosítás, villamosítás, kollektivizálás, szocializmus].¹⁸ A *Нинел* név visszafelé olvasva Lenint fedi, míg az *Авксом* Moszkvát. A későbbi névalkotásokból már nem maradhatott ki Sztálin sem, például *Стален* (Сталин, Ленин), *Мэлис* (Маркс, Энгельс, Ленин и Сталин), *Мэлс* – *Маркс*, *Энгельс*, *Ленин*, *Сталин*.

A nevek nyelvi mentális birtokbavételét különböző becéző alakjaik megjelenése bizonyítja.¹⁹ Az újonnan képzett neveket – néhány kivételtől eltekintve – az orosz nyelv morfológiai eszközeivel, a nevek esetében használt szuffixumok, végződésük segítségével tették „oroszoszá”: *Октябрина*, *Майя*, *Вилиана* (-ина, -ийя, -ана), de sokszor kétségkívül a hangzásbeli hasonlóság is szerepet játszhatott (*Нинель* – *Нина*). Abban az esetben, ha *Ленин* nevét kapta az újszülött, megváltoztatták a hangsúlyt, ezzel valamiképpen csökkentve a vezér nevével való hasonlóságot (*Ленин*, *Ленина*).

A régi orosz nevek felelevenítésével éppen ellentétes tendencia a sok idegennyelvi átvétel (*Жанна*, *Элеонора*, *Артур*, *Роберт* stb.), de az effajta névadásnak valószínűleg csak a divat, esetleg az idegen hangzás (az oroszról eltérően az *r*, *l*, és *n* mássalhangzók nagy száma) lehetett az oka. A politikai, ideológiai jellegű változások, a hagyományoktól eltérő tendenciák nemcsak a keresztnévadásban figyelhetők meg. Sokszor a vezetéknevek tudatos megváltozására is sor került, amikor is a régi helyett a *Ворошилов*, *Крыленко*, *Тимирязев*, *Майский* családneveket vették fel, melyek közül sok szintén nem eredeti, hanem felvett név volt.

Nyikonov szerint csak a '60-es évek végére lassult le az ideológiai, politikai indíttatású névadás folyamata, de a forradalom előtti állapot, amikor is az egységes elv alapján tör-

¹⁷ A sztálinizmus még a keresztelő [крестины] nevét is megváltoztatta, *октябрины* [tulajdonképpen *októberező*] lett belőle.

¹⁸ További példák a Lenin nevéből képzett „újnevekre”: *Ленэра* – *Ленинская эра* [lenini kor], *Арвиль* – *армия В. И. Ленина* [V. I. Lenin hadserege], *Вилор(а)* – *В. И. Ленин* – *организатор революции* [V. I. Lenin, a forradalom szervezője], *Лен-Герб* – *Ленинский герб* [lenini címer], *Изил(ь)* – *исполнитель заветов Ильича* [Iljics hagyatékának végrehajtója], *Ильком* – *Ильич*, *Коммуна* [Iljics, kommuna], *Замвил* – *Заместитель В. И. Ленина* [V. I. Lenin helyettesítője], *Лениз* – *Ленинские заветы* [lenini hagyaték], *Вилорк* – *В. И. Ленин* – *организатор революционной коммуны* [V. I. Lenin, a forradalmi kommuna szervezője], *Вилиан* – *В. И. Ленин* и *Академия наук* [V. I. Lenin és Tudományos Akadémia], *Вилиор* – *В. И. Ленин* и *Октябрьская революция* [V. I. Lenin és Októberi forradalom], *Вил(ь)* – *В. И. Ленин* [V. I. Lenin]. Meg kell említenünk, hogy Ivasko több olyan nyugat-európai esetről is beszámol, amikor baloldali érzületű emberek a *Ленин* nevet adták gyermeküknek. Lásd IVASKO 1988, 120–126.

¹⁹ Például: *Ревмир* – *Ревмирка*, *Рева*, *Рема*, *Мира*; *Ким* – *Кима*; *Марлен* – *Марленка*, *Марлеша*, *Мара*, *Спартак* – *Спортакушка*, *Спарташа*, *Пата*, *Патя* stb.

tént, már nem tért vissza.²⁰ Az emberek és a neveket bejegyző hivatalnokok műveletlensége okán továbbra is megjelenhettek olyan nevek, mint például *Белая Ночь* [fehérréjszákák], *Артиллерийская Академия* [tüzérségi akadémia], *Серп-и-молот* [sarló és kalapács]; az iskolázatlan szülők vágyai olyan nevekben öltöttek valóságot, mint *Доктор* [orvos], *Юрист* [ügyvéd]. Ritkán, de még olyan neveket is bejegyeztek, mint *Наполеон* [Nápoleon], *Эмбрион* [embrió], *Главспирт* [главный – fő, спирт – szesz (rövidítés)], *Идиллия* [idill], *Травиата* [Traviata], sőt *Цвет вишневого дерева в мае* [a májusi meggyfa színe].²¹

Miután az utóbbi években tudomásunk szerint nem készült tudományos igényű munka az orosz névadási szokásokról, felhasználtuk a Világhálózaton nők számára készült egyik magazinban (*Девичник*, 1998.) egy újságíró által (Ольга Москвичева) sorozatban közölt ún. névajánlót, eredeti „etimologizálási” kísérletével együtt. Az eredeti keresztnévajánló névsor természetesen tartalmazza az általánosan elfogadott, egyházi naptárakban meglévő neveket (pl. *Августа* – летняя, *Августина* – летняя, *Август* – летний, *Августин* – летний), az egyházi naptári nevek népies, de ugyanakkor hivatalosnak tekinthető formáit (*Авдотья*: Евдоки névből – прославившаяся), a rogány Oroszország időszakára visszavezethető neveket (*Бажена* – святая, *Воин* – «воин») és végül a közös szláv eredetű neveket (*Болеслава* – Более славная, *Борислава* – Борющаяся за славу, *Боеслав* – прославленный в бою, *Болеслав* – Более славный).

Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy az eredeti „ajánlásban” a következő – jelen tanulmányunkban is szerepeltetett – nevek jelentése, illetve etimológiája egyáltalán nincs megadva: *Вилена*, *Владлена*, *Лениана*, *Ленина*, *Марлена*, *Нинелла*, *Нинель*, *Ревмира*, *Вилен*, *Владелин*, *Владилен*, *Владлен*, *Вольт*, *Вольфрам*, *Гертруд*, *Горн*, *Ким*, *Ленар*, *Лениан*, *Марат*, *Нинел*, *Партизан*, *Ревмир*, *Робеспьер*, *Спартак*, *Эрлен*, illetve az alábbi „értelmezésekkel” van kiegészítve: *Октябрина* – осенняя [ősz], *Авангард* – не-предсказуемый [megjósolhatatlan], *Октябрин* – осенний, *Октябрь* – осенний, *Сталь* / *Сталий* – твердый [kemény].

A névválasztás anomáliái tehát napjainkig megmaradtak, ennek okai viszont nagy mértékben megváltoztak, és már egy másik tanulmány témája lehetne.

IRODALOM

- BAŃCZEROWSKI JANUSZ 2000. A nyelv titkai. In BAŃCZEROWSKI JANUSZ: *A nyelv és a nyelvi kommunikáció alapkérdései*. Budapest, 297–311.
- BESZTUZSEV-LADA 1968 = БЕСТУЖЕВ-ЛАДА, И. В. 1968. Имя человеческое. [Az emberi név.] *Советская этнография*, 2.
- BSzE = *Большая советская энциклопедия*. (гл. ред. Б. А. Введенский) [Nagy szovjet enciklopédia.] 2-е изд. (1949–1958)
- CSICSAGOV 1959 = ЧИЧАГОВ, В. К. 1959. *Из истории русских имен, отчеств и фамилий*. Москва.

²⁰ „Русский именной 1961 г. коренным образом отличается не только от дореволюционного, но и от именника 1930 г. полной сменой преобладающих имен. В городах на первом месте имя Сергей [...], за ним – Александр [...], далее Андрей, Владимир, Игорь, Юрий. [...] Женские имена несколько пестрее: в большинстве областных центров [...] преобладает Елена, но в Курске – Ирина [...], а в Пензе и Ульяновске – Ольга. Следующие места, чередуясь, заняли имена Марина, Татьяна, Наталья, за ними Светлана, Галина.” Lásd NYUKONOV 1974, 77.

²¹ Az utóbbi nevet L. Uszpenszkij *Зовут Зовуткой* cikke alapján idézi PETROVSKIJ 1984, 7.

- DERZSAVIN 1927 = ДЕРЖАВИН, К. 1927. *Борьба классов и партий в языке Великой французской революции*. [Osztály- és pártharcok nyelvi tükröződése a Nagy Francia Forradalomban.] Язык и Литература, т. II. Ленинград, 21–27.
- IVASKO 1988 = ИВАШКО, В. А. 1988. *Как выбирают имена*. [Hogyan választunk neveket.] Минск.
- KLEMPERER, VICTOR 1986. *LTI. Notizbuch eines Philologen*. Leipzig.
- KLEMPERER, VICTOR 1984. *A Harmadik Birodalom nyelve*. Tömegkommunikációs Kutatóközpont kiadása.
- NYIKONOV 1965 = НИКОНОВ, В. А. 1965. *Введение в топонимику*. [Bevezetés a toponímiába.] Москва.
- NYIKONOV 1974 = НИКОНОВ, В. А. 1974. *Имя и общество*. [Név és társadalom.] Москва, Наука.
- NYIKONOV 1988 = НИКОНОВ, В. А. 1988. *Ищем имя*. [Nevet keresünk.] Москва.
- PALLI, H. 1961. Eesti isikunimede kasutamise meie rahva vanema ajaloo (XIII–XVI saj) uurimisel. In *Eesti NSV Teaduste Akadeem toimetised. Ühiskonnateaduste saeria*, Tallin, 1961. 2. X.
- ROSSI 1987 = РОССИ, ЖАК 1987. *Справочник по ГУЛАГу*. [Kézikönyv a gulágról.] *Исторический словарь советских пенитенциарных учреждений и терминов, связанных с принудительным трудом*. London, Overseas Publications Interchange Ltd.
- SZELISCSEV 1944 = СЕЛИЩЕВ, А. М. 1948. Происхождение русских фамилий, имен, прозвищ. [Az orosz családnevek, keresztnévek és becenevek eredete.] *Ученые записки*. МГУ, вып. 128. Москва.
- TÓTH SZERGEJ 1991a. A szovjet birodalmi nyelv, avagy a totalitarizmus grammatikája. *AETAS*, 1. 5–39.
- TÓTH SZERGEJ 1991b. Abbreviatúrák a Szovjet birodalmi nyelvben. *I. Alkalmazott Nyelvészeti Konferencia*. Nyíregyháza, 1991. május 3–4. 2. kötet, 546–550.
- TÓTH SZERGEJ 1994. Nyelv és társadalom. Társadalmi és nyelvi változások. In TÓTH SZERGEJ – VASS LÁSZLÓ: *Pápuáktól a Pioneerig*. Szeged, 131–160.
- TÓTH SZERGEJ 2003. Les sources abrégées du russe contemporain. In *La Langue Libérée. Etudes de socio-lexicologie, Etudes contrastives*. [A mai orosz nyelv abbreviatúráinak gyökerei. Nyelvészeti tanulmányok a megközelítés.] Vol. 3. Bern, Peter Lang, 199–217.
- VARGA JÓZSEF 1999. *Nyelvhasználat, névdívat*. Lendva.
- ZINOVJEV 1983 = ЗИНОВЬЕВ, К. 1983. *Россия накануне революции*. [Oroszország a forradalom előestéjén.] London, OPI.

Choosing Names at the Service of Power

In Russia political-ideological factors had always had an impact on the tendencies of choosing names. Since 1920, however, there had been a rapid change in picking first names. Canonised names were gradually moving into the background for a long time, especially in areas where the effects of the revolution could be experienced. In the early twenties a well-organised campaign, which was also supported by the press, was set up against the 'monopoly' of traditional name giving. The origins and background of parents played a significant part concerning in what proportion they picked newly formed first names for their children. Proper names derived from common nouns were to reflect the ideology of the era, names taken over from foreign languages showed the influence of the leaders of the revolution, and the ideology of the revolution and the Stalin era shine through in the dozens of and names formed from the initials or syllables of the names of the leaders. The newly formed names, apart from a few exceptions, were made 'Russian-like' with the help of Russian morphological devices, the suffixes used in name formation.